

מעבר לג'ודו: אפקט ההרגלה ביחסי ישראל-מרוקו

עינת לוי*

המאמר התפרסם במעריב ב-22 במרץ 2018

רגע דרמטי התחולל בעיר אגאדיר שבמרוקו, כאשר הג'ודוקא הישראלית, תמנע נלסון-לוי, זכתה במדליית הזהב בתחרות הגרנד פרי. תמנע עלתה לפודיום בגאווה, כשדגל ישראל מתנוסס וההמנון הישראלי מושמע לאוזני כל. על פניו מנהג מוכר בתחרויות ספורט בינלאומיות, אולם הפעם הייתה לו חשיבות מיוחדת. השמעת ההמנון הישראלי במרוקו, מדינה מוסלמית החברה בליגה הערבית, מצביעה על הייחודיות של מרוקו במרחב הערבי והמוסלמי ויכולתה להכיל סמלים ישראלים לאומיים רשמיים כמו המנון ודגל.

מרוקו מהלכת בין הטיפות בין מחויבותה לעמדה הערבית, המתנגדת לקשרים גלויים עם ישראל, לבין רצונה לחזק את מעמדה בקהילה הבינלאומית, צעד המזמן לה מגע רשמי עם ישראל. הקשר היהודי בין יוצאי מרוקו בישראל לבין הקהילה היהודית במרוקו הוא לב לבו של הקשר הישראלי-מרוקאי. בשנות ה-90 אף נפתחו משרדי קישור ברבאט ובתל אביב, אך מאז כישלון ועידת קמפ דייוויד ופרוץ האינתיפאדה השנייה ב-2000, הן אינן מקיימות ביניהן יחסים דיפלומטיים רשמיים.

מגע רשמי עם ישראל מעורר ביקורת במרוקו ומחוצה לה ועלול לפגוע במעמד הממלכה. תנועות אנטי-נורמליזציה במרוקו מובילות התנגדות לקשר עם ישראל, וזאת בעיקר לאור המשך הסכסוך הישראלי-פלסטיני. הקיפאון בתהליך השלום אינו מאפשר לשתי המדינות לממש את מלוא פוטנציאל היחסים ביניהן.

יחד עם זאת, ישנם שיתופי פעולה מוגבלים, שבאים לידי ביטוי ביכולת של מרוקו להכיל סמלים ישראלים רשמיים. זוהי תוצאה של אפקט ההרגלה, כלומר הפיכת הקשר הישראלי-מרוקאי לעניין שבשגרה. הדבר מתאפשר הודות לתנועה תמידית ועקבית של משלחות רשמיות ושיאין רשמיות (כולל תיירים) על הקו שבין ישראל למרוקו בתחומים רבים, כגון בריאות, חינוך, תקשורת, תרבות, ודיפלומטיה פרלמנטרית. המדינות גם פועלות לעיתים במשותף במסגרת פורומים בינלאומיים שונים.

הסיקור הגובר של תנועת המשלחות באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות במרוקו ובישראל תורם גם הוא לאפקט ההרגלה. התקשורת המרוקאית מביעה עניין רב במשלחות שמבקרות בישראל ועוקבת אחריהן בדריכות. הסיקור, גם אם אינו תמיד חיובי, מעודד שיח פתוח ואמיץ במרוקו בנושאים הקשורים ליחסים עם ישראל וליחסי ישראל עם המרחב הערבי והמוסלמי.

אפקט ההרגלה בולט במיוחד בתחום הספורט, בייחוד הג'ודו. למשל, במאי 2015, עוכבה נבחרת הג'ודו של ישראל בשדה התעופה המרוקאי שעות ארוכות עד שהותר לה להיכנס למרוקו. בנובמבר 2017, נבחרת הג'ודו של ישראל נחתה במראקש להתחרות באליפות העולם, לאחר שרק כמה ימים קודם לכן הודיעה מרוקו שלא תאפשר את הגעתה. בשני המקרים התאפשרה ההשתתפות הישראלית בזכות התערבות יו"ר האיגוד העולמי, מריוס ויזר. מרוקו אף התירה ב-2017 לג'ודוקא אורי ששון לענווד על בגדו את סמל ישראל, דבר שנמנע ממנו חודש קודם לכן בתחרות שהתקיימה באבו-דאבי.

התוצאה, כפי שבאה לידי ביטוי גם בתחרות הג'ודו באגאדיר, היא שהציבור המרוקאי לא מתרגש כבעבר מכל משלחת המבקרת במרוקו או בישראל. אפקט ההרגלה מצליח למתוח את גבולות שיתוף הפעולה צעד אחר צעד. המנון הישראלי המושמע בפומבי במרוקו אינו דבר שאנו או המרוקאים רגילים לו, וזוהי התפתחות חיובית. ומרוקו מצדה בוחרת להיות חלק מהקהילה הבינלאומית ולשלם בתמורה את מחיר הקשר המתחייב עם ישראל. ואולם, ליחסי ישראל-מרוקו יש כאמור עוד פוטנציאל רב, שמימושו תלוי בקידום תהליך השלום.

* עינת לוי עוסקת במחקר ופיתוח שותפויות בין ישראל ומרוקו, וחברת צוות חשיבה [במיתונים - המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית](#).